

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Metsähallituksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Metsähallituksesta. Lailla muodostettaisiin nykyisestä metsähallituksesta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Metsähallituksen tehtävänä olisi hoitaa, käyttää ja suojella kestävästi ja tuloksellisesti hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta. Luonnonsuojelutehtävien osalta Metsähallitus toimisi ympäristöministeriön ohjauksessa.

Metsähallituksen hallinnassa oleva valtion maa- ja vesiomaisuus jäisi valtion omistukseen. Metsähallituksella olisi tähän omaisuuteen annettu hallinta- ja käyttöoikeus.

Metsähallitus hoitaisi edelleenkin sille nykyisinkin kuuluvat luonnonsuojelutehtävät. Luonnonsuojelutehtäviin kuuluisi luonnonsuojelualueiden, erämaa-alueiden ja muiden niitä

vastaavien alueiden hoito, jonka päätavoitteena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet ja niihin verrattavat alueet muodostavat niin sanotun kansallisomaisuuden, jolla ei olisi ehdotuksen mukaan tuottovaatimusta eikä sitä voitaisi siirtää tuottovaatimuksen alaiseksi omaisuudeksi.

Metsähallituksella olisi ehdotuksen mukaan myös liikelaitoksena edelleen työllistämismallit. Työllistämismallit olisi otettava huomioon Metsähallituksen palvelu- ja muita toimintatavoitteita vahvistettaessa.

Esitys liittyy vuoden 1994 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	6
YLEISPERUSTELUT	3	4.3. Muut vaikutukset	6
1. Johdanto	3	5. Asian valmistelu	6
2. Nykytila	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	7
2.2. Metsähallituksen nykyinen toiminta	4	2. Tarkemmat säännökset	11
2.3. Nykytilan arviointi	4	3. Voimaantulo	11
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	4	4. Sääntämisyjärjestys	11
4. Esityksen vaikutukset	5	LAKIEHDOTUS	12
4.1. Taloudelliset vaikutukset	5		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Metsähallitus on nettobudjetoitu tulosohjattu maa- ja metsätalousministeriön alainen valtion laitos. Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan metsähallitus muutetaan valtion liikelaitokseksi, jonka tuloja ja menoja ei oteta valtion talousarvioon. Lakiehdotus perustuu pääosin valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (627/87), jäljempänä liikelaitoslaki. Metsähallitus poikkeaisi kuitenkin jo muodostetuista liikelaitoslain mukaisista valtion liikelaitoksista, koska Metsähallituksella on näitä laajemmin tehtäviä, jotka eivät liity liiketoiminnan harjoittamiseen. Näitä tehtäviä ovat luonnonsuojelutehtävät ja muut yhteiskunnalliset tehtävät. Lisäksi Metsähallituksen hallinnassa olevasta maa- ja vesiomaisuudesta on huomattava osa yhteiskunnallisten palveluiden piirissä. Myös taloustoiminnan piirissä olevilla alueilla toteutetaan alueellisesti ja paikallisesti yhteiskunnallisia palvelutehtäviä, kuten suojelua ja työllisyyden hoitoa.

Esityksen mukaan Metsähallitus hoitaisi liiketoiminnan ohella sille kuuluvat luonnonsuojelutehtävät ja muut yhteiskunnalliset tehtävät. Luonnonsuojelutehtävät rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavilla määrärahoilla. Myös yhteiskunnallisten tehtävien hoitoon voidaan valtion talousarvioon ottaa määräraha.

Lakiehdotukseen sisältyvät Metsähallituksen ominaispiirteistä johtuvat valtion liikelaitoslakia täydentävät säännökset. Metsähallitus olisi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos. Luonnonsuojelutehtävissä Metsähallitus olisi kuitenkin ympäristöministeriön ohjauksessa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Metsähallituksen toiminnan perusteet sisältyvät metsähallituksesta annettuun lakiin (264/91) ja asetukseen (219/92). Lain mukaan metsähallituksen tehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevaa metsä-, maa- ja

vesiomaisuutta päämääränä omaisuuteen kuuluvien luonnonvarojen kestävä käyttö. Tähän tehtävään kuuluu puuntuotanto ja -korjuu sekä markkinointi. Metsähallituksen tehtäviin kuuluu myös luonnon- ja ympäristönsuojelu sekä virkistys- ja retkeilypalvelut. Lisäksi metsähallituksen tulee noudattaa toiminnassaan yleisiä liikeperiaatteita, jollei laeista taikka niiden nojalla annetuista säännöksistä tai määräyksistä muuta johdu. Metsähallituksen liiketoiminnasta on annettu erillinen asetus (220/92). Sen mukaan metsähallitus noudattaa puun markkinoinnissa sekä muiden sen toimialaan kuuluvien tuotteiden ja palvelusten luovutuksessa yleisiä liikeperiaatteita. Luovutuksen yleisenä periaatteena on, että se tapahtuu käyvästä hinnasta, jollei luovutuksen arvo ole vähäinen, jolloin voidaan käypää hintaa erityisistä syistä alentaa tai antaa tuotteita ja palveluksia ilmaiseksi silloin, kun kysymyksessä on yleishyödyllinen tarkoitus ja sitä on pidettävä valtion edun mukaisena tai metsätalouden harjoittamisessa tavanomaisena. Luonnon virkistyskäytön ja luonnonsuojelun edistämistä varten tuotteita ja palveluja voidaan luovuttaa käypää hintaa alemmasta hinnasta silloin, kun se katsotaan yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön vahvistamilla perusteilla luovutus voi tapahtua erityisistä syistä tuotantokustannuksiakin alemmasta hinnasta.

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön alainen valtion laitos, jonka tulos-, palvelu- ja muut toimintatavoitteet vahvistaa maa- ja metsätalousministeriö. Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueita koskevissa asioissa maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa tavoitteet ympäristöministeriön esityksestä.

Metsähallituksen hallinto ja organisoituminen on järjestetty metsähallituksesta annetulla asetuksella ja työjärjestyksellä. Metsähallituksen sisäistä organisaatiota on viime vuosina kehitetty. Metsähallitus siirtyi uuteen kaksiportaiseen organisaatioon 1 päivästä toukokuuta 1992. Metsähallituksessa on keskusyksikkö ja alueyksiköitä, joita ovat hoitoalueet, luonnonhoitoalueet ja puistoalueet. Samalla tuli voimaan tulostoitintojako. Tulostoitintoja ovat

metsätalous, luonnonsuojelu, virkistyspalvelut, siemen- ja taimituotanto sekä taitotieto. Organisaatiouudistuksella on pyritty parantamaan metsähallituksen palvelukykyä ja tuottavuutta sekä keventämään organisaatorakennetta.

Metsähallituksen palveluksessa oli vuoden 1992 lopussa vakinaisia virkamiehiä ja toimihenkilöitä mukaan luettuna työnjohtajat yhteensä 1 068. Työntekijöiden määrä oli vuoden 1992 aikana keskimäärin 2 161 henkilöä. Lisäksi metsähallitus on työllistänyt velvoitetöissä oleviä vuoden 1992 aikana keskimäärin 533 henkilöä kuukaudessa.

2.2. Metsähallituksen nykyinen toiminta

Metsähallituksen toiminnan perustana ovat sen hallinnassa olevat valtion maa-, metsä- ja vesialueet. Alueisiin liittyvät uudistuvat ja uudistumattomat luonnonvarat mahdollistavat monipuolisen hyödyketuotannon. Tuotanto koostuu sekä aineellisista että aineettomista hyödykkeistä.

Toiminnan lähtökohtana ovat luonnonvarojen käytön ekologiset periaatteet: kestävä käyttö, monikäytön periaate, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä maankäyttöön liittyvän kulttuuriperinteen huomioonottaminen. Ekologisten reunaehtojen sallimissa puitteissa toteutetaan yhteiskunnan asettamia yritystaloudellisia ja kansantaloudellisia tavoitteita sekä yhteiskunta- ja aluepoliittisia tehtäviä.

Tuotannon painopisteen mukaan metsähallituksen alueet voidaan jakaa talousmetsiin, virkistyspalvelualueisiin ja luonnonsuojelualueisiin.

Metsähallituksen maa- ja vesialueiden kokonaispinta-ala on noin 9 miljoonaa hehtaaria, josta vesialueita 0,5 miljoonaa hehtaaria ja maa-alueita 8,5 miljoonaa hehtaaria. Maa-alueista on taloustoiminnan piirissä 4 586 000 hehtaaria eli 54 %. Tästä on metsämaata 3 207 000 hehtaaria. Taloustoiminnan ulkopuolella maa-alueista on 3 896 000 hehtaaria eli 46 %. Näistä alueista lakisääteisiä ja muita luonnonsuojelualueita on 1 364 000 hehtaaria, erämaa-alueita 1 378 000 hehtaaria, muita erikoismetsiä 1 028 000 hehtaaria ja yleishyödyllisiä alueita 126 000 hehtaaria.

Metsähallituksen metsien puuston arvioitu kokonaismäärä on 187 milj. kuutiometriä. Puuston arvioitu vuotuinen kokonaiskasvu on 6,5 milj. kuutiometriä. Vuotuinen myynti ja

hakkuumäärä vaihtelee 4,5 — 5,0 milj. kuutiometriin. Vuonna 1992 hakkuumäärä oli 4,7 milj. kuutiometriä ja puutavaran myyntitulot 1 211 milj. markkaa. Puutavaran myyntitulot muodostavat yli 90 % Metsähallituksen tuloista.

Tuotannon erilaisesta painotuksesta huolimatta metsähallituksen hallinnassa olevat alueet muodostavat kokonaisuuden, jossa yhteen tarkoitukseen nimetyllä alueella tuotetaan myös muiden ryhmien tuotteita. Esimerkiksi talousmetsien luonnonsuojelutavoitteet voidaan saavuttaa vain metsätalouden ja luonnonsuojelun yhteistyönä. Vastaavasti virkistyspalveluja tuotetaan sekä talousmetsissä että luonnonhoitoalueilla. Käyttöpaineiden lisääntyminen ja monipuolistuminen korostaa luonnonvarojen kokonaisuuteen perustuvan yhteensovittavan hallinnon merkitystä.

2.3. Nykytilan arviointi

Metsähallituksella on tulosohtajana nettobudjetoituna liikelaitoksena jo nykyisin varsin hyvät toimintamahdollisuudet. Metsähallituksen toimintaympäristö on kuitenkin edelleen muuttumassa. Valtionhallinnon kehittäminen, ympäristönäkökohtien korostuminen sekä puun hinnan muutokset vaikuttavat välittömästi myös metsähallituksen toimintaan.

Muuttuvassa toimintaympäristössä on tarpeen reagoida joustavasti sen mukaan kun tilanteet vaativat, samoin investoida ja laajentaa sekä tarvittaessa kehittää joustavasti uusia toimintoja. Liiketoiminnan rahoitus on nykytilanteessa joustamaton ja riippuvainen valtion taloustilanteesta. Myös luonnonsuojelualueita olisi voitava nykyisestä poiketen hankkia maan myynnistä saatavilla tuloilla. Samoin henkilöstöpolitiikkaa on voitava kehittää nykyistä joustavamaksi.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Metsähallitus esitetään muutettavaksi valtion liikelaitokseksi, jonka nimi olisi Metsähallitus. Metsähallitusta koskevassa laissa annettaisiin Metsähallituksen ominaispiirteistä ja erityislaadusta johtuvat ohjausta sekä hallintoa ja taloutta koskevat säännökset, jotka täydentävät valtion liikelaitoksista annetun lain säännöksiä.

Uudistus parantaa mahdollisuuksia jatkaa Metsähallituksen toiminnan tehostamista ja taloudellisen tuloksen parantamista. Samalla vahvistuu ja selkeytyy Metsähallituksen liikkeenjohdon vastuu toiminnan tuloksesta, palvelujen kehittämisestä sekä kilpailukyvyn ylläpitämisestä ja parantamisesta. Uudistus turvaa myös nykyistä paremmin Metsähallituksen toiminnan rahoituksen sekä mahdollistaa eri palvelumuotojen tarjonnan vastaamaan kulloistakin kysyntää. Tämä edellyttää Metsähallituksen palveluiden mitoittamista markkinoiden kysynnän ja taloudellisten mahdollisuuksien mukaan.

Uudistus osaltaan parantaa myös Metsähallituksen mahdollisuuksia kohdentaa henkilöresursseja ja muita voimavaroja taloudellisesti sekä turvata riittävä palvelutaso. Uudistuksen tavoitteena on kehittää Metsähallituksen organisaatiota siten, että se voisi toimia nykyistä tehokkaammin ja markkinatilanteiden vaatimuksia vastaten ottaen kuitenkin samalla huomioon luonnonsuojelliset näkökohdat. Esityksen yhtenä tavoitteena on toteuttaa valtion metsien osalta niitä metsien kestävän hoidon ja käytön sekä biologisen monimuotoisuuden yleisperiaatteita, jotka Suomi allekirjoitti kesäkuussa 1993 Helsingissä pidetyssä ministerikonferenssissa metsien suojelemiseksi Euroopassa.

Eduskunta hyväksyisi Metsähallituksen palvelu- ja muut toimintatavoitteet. Eduskunta määritteli myös Metsähallitukselle kuuluvien luonnonsuojelu- ja muiden yhteiskunnallisten tehtävien laadun ja laajuuden sekä päättäisi rahoituksesta. Eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion sekä Metsähallituksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelman maa- ja metsätalousministeriö vahvistaisi Metsähallituksen palvelu- ja muut toimintatavoitteet sekä tarvittaessa sen osat eduskunnan hyväksymissä rajoissa. Luonnonsuojelutehtävien osalta ympäristöministeriö päättäisi toiminnan tavoitteista sekä niitä koskevien määrärahojen ehdoista eduskunnan hyväksymissä rajoissa. Esitys selkeyttää laitoksen ohjausta ja korostaa Metsähallituksen omaa taloudellista vastuuta.

Metsähallitus olisi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan kuuluva liikelaitos. Luonnonsuojelutehtäviä koskeissa asioissa Metsähallitus toimisi kuitenkin ympäristöministeriön ohjauksessa. Luonnonsuojelutehtäviä ovat Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden, erämaa-alueiden ja niitä

vastaavien alueiden hoito. Metsähallituksen toimintaa johtaisivat eduskunnan ja ministeriöiden asettamien toimintatavoitteiden sekä maa- ja metsätalousministeriön asettamien tulostavoitteiden puitteissa johtokunta ja toimitusjohtaja.

Metsähallituksen hallinto järjestettäisiin liikelaitoslain mukaisesti. Laitosta johtaisi valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämä johtokunta, joka toimisi Metsähallituksen hallituksena. Valtioneuvosto nimittäisi laitoksen toimitusjohtajan määrääjäksi tai toistaiseksi. Johtokunnan ja toimitusjohtajan tehtävät on säädetty liikelaitolaissa. Koska liikelaitoksen hallitus päättäisi liikelaitoslain mukaan muun muassa laitoksen hallinnon ja talouden hoidon asianmukaisesta järjestämisestä, tähän esitykseen ei sisälly säännöksiä Metsähallituksen hallinnosta lukuunottamatta luonnonsuojelutehtäviä ja viranomais tehtäviä, joiden organisointi tulisi järjestää laissa edellytetyllä tavalla liiketoiminnasta erilliseksi.

Metsähallituksen johtokunnan jäseniltä edellytettäisiin metsätalouden, ympäristöasioiden tai liikkeenjohdon asiantuntemusta sekä heidän tulisi olla kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla riippumattomia. Yksi hallituksen jäsenistä olisi määrättävä Metsähallituksen henkilöstön keskuudestaan ehdottamista henkilöistä. Tarkoituksena on lisäksi, että Metsähallituksen johtokunnan jäseniksi määrättäisiin yksi maa- ja metsätalousministeriön sekä yksi ympäristöministeriön edustaja. Johtokunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta annettaisiin tarkempia säännöksiä asetuksella.

Henkilöstön oikeudellinen asema ei muuttuisi ehdotetun uudistuksen johdosta, vaan henkilöstö säilyttäisi entiset oikeutensa ja etunsa. Henkilöstö siirtyisi suoraan lain nojalla uusiin muotoisen liikelaitoksen palvelukseen.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Nykyisen metsähallituksen vaihto- ja käyttöomaisuus siirrettäisiin liikelaitos Metsähallitukselle. Maa- ja vesialueiden osalta siirto tarkoittaisi ainoastaan hallinta- ja käyttöoikeuden luovuttamista. Siirron tasearvo olisi noin 7 miljardia markkaa. Tähän liittyvistä järjestelyistä päättäisi tarkemmin valtioneuvosto. Met-

sähallituksen liiketoiminta siirtyisi valtion budjettitalouden ulkopuolelle, mikä tarkoittaisi sitä, että Metsähallitus kattaisi tuloillaan käyttö- ja investointimenonsa sekä maksaisi valtiolle tulotettavat tulostavoitteen edellyttämät suoritukset. Liikelaitoslain perusteella Metsähallituksella olisi oikeus lyhytaikaisen lainan ja toimitusluoton ottamiseen. Ehdotuksen mukaan Metsähallitus saisi ottaa myös pitkäaikaista lainaa liikelaitoslaista johtuvin rajoituksin.

Metsähallituksen hoitamat luonnonsuojelutehtävät rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavien määrärahoihin. Tehtävien rahoittamiseen käytettäisiin myös ne varat, jotka kertyvät luonnonsuojelualueilta ja muilta niihin rinnastettavilta alueilta. Lisäksi ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi vuosittain tavoitteen siitä, mikä osa maan luovuttamisesta saaduista tuloista käytetään luonnonsuojelualueiden hankkimiseen sekä siitä missä määrin Metsähallituksen hallinnassa olevaa maa- ja vesiomaisuutta käytettäisiin vaihtomaisina luonnonsuojelualueiden hankintaan.

Metsähallitukselle kuuluvat työllisyyden hoitoon liittyvät tehtävät ja muut yhteiskunnalliset tehtävät rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavalla määrärahalla tai näistä tehtävistä ja velvoitteista johtuva taloudellinen rasitus otetaan huomioon tulostavoitteita alentamalla. Tämän mukaisesti muun muassa vapaasta metsästys- ja kalastusoikeuden käyttämisestä, moottorikelkka- ja ulkoilureittien rakentamisesta ja ylläpitämisestä sekä autiotupien käyttämisestä ja muiden maksuttomien tai käypää hintaa alempien palvelujen tuottamisesta Metsähallitukselle aiheutuneet kustannukset otettaisiin huomioon tulostavoitteita asetettaessa, jollei niitä rahoiteta talousarvion kautta. Työllisyyden hoitoon Metsähallitukselle voidaan myös osoittaa työllisyyslaissa tarkoitettua rahoitusta.

Luonnonsuojelu-, viranomais- ja muihin yhteiskunnallisiin tehtäviin arvioidaan tarvittavan budjettivaroja lähivuosina runsaat 100 miljoonaa markkaa vuodessa.

Toiminnan tehostumisen ja menojen karsimisen seurauksena metsähallituksen tuloutus valtiolle kasvaisi arvion mukaan noin 8 prosenttia vuoden 1994 tasosta vuosina 1995—1997.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Metsähallitus päättäisi itse liikelaitoksena

sisäisestä hallinnostaan ja sen järjestämisestä ottaen kuitenkin huomioon laissa edellytetyt vaatimuksen luonnonsuojelu- ja viranomaistehävien erillisyydestä liiketoimintaan nähden. Asetuksella ei määrättäisi Metsähallituksen organisaatiosta eikä normiohjauksen puitteissa tehtäisi metsähallituksen sisäistä hallintoa koskevia ratkaisuja. Metsähallituksen muuttamisella liikelaitokseksi ei olisi välittömiä henkilövaikutuksia.

4.3. Muut vaikutukset

Esityksen mukaan Metsähallituksen tulee valtion maa- ja vesiomaisuuden hoito- ja käyttöorganisaationa soveltaa käytännössä Helsingin vuoden 1993 metsäministerikonferenssin yleisperiaatteita, mikä tulee edistämään luonnon biologisen monimuotoisuuden suojelua ja tarkoituksenmukaista lisäämistä valtion mailla.

Esityksellä ei ole välitöntä yhteyttä Euroopan integraation puitteissa toteutettuihin tai suunnitteilla oleviin järjestelyihin.

5. Asian valmistelu

Valtion vuoden 1993 talousarvion yleisperustelujen mukaan metsähallituksen muuttamista uusimuotoiseksi liikelaitokseksi valmistellaan siten, että uudistus voidaan toteuttaa vuonna 1994. Valtioneuvosto on 17 päivänä kesäkuuta 1993 päättäessään hallinnon uudistuksen päälinjoista sekä valtion keskus- ja aluehallinnon keskeisimmistä ratkaisuista päättänyt, että metsähallitus liikelaitostetaan vuonna 1994 ottaen huomioon luonnonsuojelun ja virkistyspalvelujen tarpeet sekä laitoksen yhteiskunnalliset velvoitteet.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 2 päivänä huhtikuuta 1993 asiaa valmistelemaan työryhmän, joka laati ehdotuksen Metsähallituksen vuoden 1994 talousarvioksi sekä esityksen Metsähallitusta koskevaksi laiksi ja asetukseksi siinä tarkoituksessa, että metsähallitus muuttuu vuoden 1994 alusta uusimuotoiseksi liikelaitokseksi. Työryhmässä olivat edustettuina maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, valtiovarainministeriö sekä metsähallitus. Työryhmä sai työnsä päätökseen 23 päivänä kesäkuuta 1993. Työryhmä oli esityksessään yksimielinen.

Työryhmän esityksestä pyydettiin lausunnot

ulkoasiainministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, ympäristöministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, työministeriöltä, metsähallitukselta, rakennushallitukselta, metsäntutkimuslaitokselta, Kainuun liitolta, Lapin liitolta, Pohjois-Karjalan liitolta, Pohjois-Pohjanmaan liitolta, Pohjois-Savon liitolta, Etelä-Savon liitolta, Mikkelin läänin liitolta, Keski-Suomen liitolta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Luonto-Liitolta, Maailman Luonnonsäätiön Suomen Rahastolta, Puu- ja erityisalojen liitolta, Metsäalan toimihenkilöliitto ry:ltä, Suomen

metsänhoitajaliitto ry:ltä, Metsäteollisuus ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:ltä, Koneyrittäjien liitto ry:ltä, Suomen kuorma-autoliitto ry:ltä, Metsästäjien keskusjärjestöltä ja Paliskuntain yhdistykseltä.

Työryhmämuistiosta annetuista lausunnoista noin 2/3 suhtautui myönteisesti metsähallituksen muuttamiseen valtion liikelaitokseksi. Joisakin edellä mainituista lausunnoista esitettiin asiaan tiettyjä varauksia. Kielteisiä lausuntoja tuli lähinnä pohjoisilta maakuntaliitoilta, tietyiltä henkilöstöjärjestöiltä sekä luonnonsuojelijajärjestöiltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Hallinnollinen asema.* Metsähallitus olisi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Kuitenkin luonnonsuojelua koskevissa asioissa Metsähallitus olisi ympäristöministeriön ohjauksessa.

Valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain 3 §:n 1 momentin 8 kohdan (23/86) nojalla maa- ja metsätalousministeriö käsittelee mm. metsätaloutta, metsästystä ja kalastusta koskevat valtioneuvostolle kuuluvat asiat. Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltaisiin ja sieltä esiteltäisiin valtioneuvostossa käsiteltävät Metsähallitusta koskevat asiat lukuun ottamatta luonnonsuojeluasioita, jotka valmistelisi ja esittelisi ympäristöministeriö. Näitä maa- ja metsätalousministeriön käsittelemiä ja esittelemiä asioita olisivat mm. liikelaitoslain 11, 12 ja 14 §:ssä sekä 15 §:n 3 momentissa, 20 §:n 1 momentissa ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitetut asiat. Maa- ja metsätalousministeriö päättäisi myös Metsähallituksen tulos-, palvelu- ja muista toimintatavoitteista eduskunnan hyväksymissä rajoissa siten kuin 10 §:ssä tarkemmin säädetään.

Valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain 3 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan ympäristöministeriö käsittelee muun muassa ne asiat, jotka koskevat ympäristön- ja luonnonsuojelua, vesien käytön, hoidon ja suojelun kokonaissuunnittelua sekä ulkoilua ja muuta luonnon virkistyskäyttöä. Ympäristöministeriön ohjaus luon-

nonsuojelua koskevissa asioissa tarkoittaisi sitä, että ympäristöministeriö, siten kuin lain 3 §:ssä ehdotetaan, päättäisi näiden tehtävien osalta eduskunnan hyväksymissä rajoissa toiminnan tavoitteista sekä niitä koskevien määrärahojen käytön ehdoista.

2 §. *Tehtävät.* Metsähallitus hoitaisi, käyttäisi ja suojelisi kestävästi sekä tuloksellisesti hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta. Metsähallituksen keskeiset tehtävät esitetään pidettäväksi pääosin nykyisen sisältöisinä. Perusteena tälle on se, että Metsähallitus pystyy olemassa olevalla alueorganisaatiollaan tuottamaan samoilla alueilla sekä liiketoiminnalliset että yhteiskunnalliset palvelut yhteiskunnan kannalta edullisimmin ja tehokkaimmin.

Kestävällä hoidolla ja käytöllä tarkoitettaisiin valtion metsien ja muiden luonnonvarojen hoitoa ja käyttöä siten, että säilytetään niiden monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus. Metsähallituksen tulisi toteuttaa merkityksellisiä ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia toimintoja paikallisella ja kansallisella tasolla siten, ettei aiheuteta vahinkoa muille ekosysteemeille. Biologisella monimuotoisuudella tarkoitettaisiin mihin tahansa ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta; tähän lasketaan myös lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemin monimuotoisuus. Biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen olisi Metsähallituksen kaikkea toimintaa rajaava reunaehto.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien hoidolla lainkohdassa tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hallinnointia ja hoitoa. Luonnonsuojelutehtävien kohteina olisivat luonnonsuojelulain (71/23) nojalla perustetut kansalliset ja luonnonpuistot sekä erämaalain (62/91) mukaiset erämaa-alueet, soidensuojelualueet ja muut suojelualueet sekä kaavoituksella ja valtioneuvoston päätöksillä suojeluun varatut alueet, joiden päätarkoituksena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitetta määrättäessä Metsähallitukselle voitaisiin osoittaa myös muita luonnonsuojelutehtäviä.

Metsähallitukselle on annettu viranomaistehtäviä kalastuslaissa (286/82), maastoliikenne-laissa (670/91), metsästyslaissa (615/93) ja suojametsistä annetussa laissa (196/22). Tehtävät koskevat etupäässä sanottujen lakien valvontaa, mutta niihin sisältyy myös lupa-asioita. Vesilaisissa (264/61) olevat Metsähallituksen viranomaistehtävät liittyvät lähinnä yleisen uitoedun valvontaan. Yhteismetsäosuusien lunastamisesta annetun lain (455/71) mukaan Metsähallitus antaa luvan yhteismetsäosuuden lunastamiseen. Ulkoilulain (606/73) mukaan Metsähallitus vahvistaa retkeilyalueiden järjestyssäännöt ja luonnonsuojelualueiden perustamista koskevien erityislakien nojalla luonnonsuojelualueiden järjestyssäännöt. Luontaiselinkeinolain (610/84) ja kolttalain (611/84) mukaiset viranomaistehtävät ovat lähinnä erilaisia lupia, jotka liittyvät kolttien ja luontaiselinkeinotilallisten elinkeinon harjoittamiseen Metsähallituksen hallinnassa olevilla maa- ja vesialueilla. Edellä mainittujen lisäksi Metsähallitukselle on annettu viranomaistehtäviä muun muassa jakolaisissa (604/51), jäkälän maastaviennistä annetussa laissa (203/31) sekä palo- ja pelastustoimesta annetussa asetuksessa (1089/75). Metsähallituksen liikelaitosluonteen soveltumattomat viranomaistehtävät joko siirrettäisiin pois laitokselta muille viranomaisille tai lakkautettaisiin tarpeettomina vuoden 1994 aikana.

Metsähallituksella olisi esityksen mukaan edelleen työllistämismahdollisuus. Tämä on perusteltua ottaen huomioon sen, että Metsähallituksen toiminnan painopiste sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa. Työllistämismahdollisuus olisi otettava huomioon Metsähallituksen palvelu- ja muita toimintatavoitteita vahvistettaessa. Metsä-

hallituksella olisi lisäksi luonnon virkistyskäyttöön liittyviä tehtäviä sekä muita sen toimialaan liittyviä yhteiskunnallisia tehtäviä sen mukaan kuin palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitteita määrättäessä osoitetaan.

Pykälän 5 momentin mukaan Metsähallitukselle voitaisiin antaa myös muita tehtäviä asetuksella ja valtioneuvoston päätöksellä. Annettaessa Metsähallitukselle tehtäviä niiden tulee olla sellaisia, että ne soveltuvat Metsähallituksen hoidettaviksi. Asetuksella voitaisiin samoin antaa tarkempia säännöksiä tehtävien jakaantumisesta liikelaitos- tai viranomaistehtäviin.

3 §. *Luonnonsuojelutehtävien ohjaus ja järjestely.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luonnonsuojelutehtäviä koskevasta tavoitteiden asettamisesta ja ohjauksesta. Niistä vastaisi ympäristöministeriö eduskunnan hyväksymien palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden sekä määrärahojen puitteissa.

Koska luonnonsuojelutehtävät muodostavat oman, Metsähallituksen liiketoiminnasta erillisen kokonaisuuden, ehdotetaan ne 2 momentissa organisoitaviksi siitä erilleen omaksi yksiköksi. Koska luonnonsuojelutehtäviin sisältyviä viranomaistehtäviä koskevaa ratkaisuvalltaa ei voida antaa liiketoiminnasta vastaaville, ehdotetaan momentissa edelleen, että niihin liittyvät päätökset tekisi edellä tarkoitettuna yksikön päällikkö tai hänen määräämänsä. Muutosta näihin päätöksiin haettaisiin korkeimmalta hallinto-oikeudelta noudattaen muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) säännöksiä.

4 §. *Viranomaistehtävien järjestely.* Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen viranomaistehtävien ei luonteensa puolesta sovellu liiketoiminnan yhteydessä hoidettaviksi. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi niiden erillisyyttä koskeva säännös. Viranomais-tehtäviä varten Metsähallituksessa olisi esityksen mukaan erillinen yksikkö, jonka päällikkö tai hänen määräämänsä ratkaisisi Metsähallituksen päätettäväksi kuuluvat viranomaisasiat.

Tässä pykälässä tarkoitetuissa viranomais-tehtävissä annettuihin ratkaisuihin haettaisiin muutosta maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä toimivalta maaseutuelinkeinon valituslautakunnalta noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

5 §. *Palvelu- ja toimintatavoitteet.* Liikelaitos-

lain 10 §:n mukaisesti eduskunta hyväksyisi Metsähallituksen keskeiset palvelutavoitteet sekä muut toimintatavoitteet. Palvelu- ja toimintatavoitteita vahvistettaessa otettaisiin huomioon myös muun muassa luonnonsuojelutehtävien sekä työllisyyden ja muiden yhteiskunnallisten tehtävien hoito.

Ehdotetussa pykälässä säädetään muun muassa, että Metsähallituksen tulisi valtion liikelaitoksena huolehtia palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä. Metsähallituksen tarjoamien palvelujen tulisi vastata paitsi laitoksen asiakkaiden myös koko yhteiskunnan tarpeita. Yhteiskunnan tarpeisiin kuuluvat mm. tasainen raakapuun tarjonta, virkistyspalveluiden tarjonta, huolehtiminen hallinnassaan olevien lakisäätteisten ja muiden luonnonsuojelualueiden hoitamisesta sekä huolehtiminen omalta osaltaan työllisyyden hoitamisesta. Asiakkaiden eli Metsähallituksen palveluita käyttävien kansalaisten kannalta on vaatimuksena, että laitos pystyy tuottamaan riittävästi ja tarpeeksi korkeatasoisia palveluita.

Pykälässä mainittujen palvelutavoitteiden lisäksi eduskunta voisi antaa valtion liikelaitoslain nojalla tarkempia palvelu- ja muita toimintatavoitteita. Ministeriöt vahvistaisivat tarkemmat palvelu- ja toimintatavoitteet.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta myös hyväksyisi tavoitteet niiden luonnonsuojelualueiden määräksi, jotka hankitaan Metsähallituksen hallinnasta luovutettavan kiinteän omaisuuden tilalle. Tavoitteiden asettamiseen sisältyisivät sekä Metsähallituksen kiinteän omaisuuden luovuttamisesta saatavat tulot, että Metsähallituksen hallinnassa olevan maa- ja vesiomaisuuden käyttäminen vaihtomaina.

6 §. *Metsähallituksen hallinnassa oleva kansallisuus.* Liikelaitoslain 5 §:n mukaisesti on Metsähallituksella oma pääoma, joka muodostuu peruspääomasta ja muusta omasta pääomasta.

Peruspääoma on tuottovaatimuksen alaista pääomaa, ja siihen kuuluu osa liikeloudellisesti käytössä olevasta omaisuudesta. Muu oma pääoma on Metsähallitukselle sen voitosta osoitettua pääomaa, joka voidaan myös siirtää voiton tuloutuksen perusteena olevaan peruspääomaan.

Muuhun omaan pääomaan kuuluu myös luonnonsuojelualueista ja muusta niitä vastaa-

vista alueista muodostuva pääoma. Pykälässä on tällaisesta omaisuudesta käytetty nimitystä kansallisuus. Metsähallituksen hallinnassa olevaan kansallisuusomaisuuteen kuuluisivat luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet ja muut niitä vastaavat alueet. Lisäksi Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan varattaisiin kansallisuusomaisuuden ohella riittävä määrä alueita käytettäväksi vaihtomana luonnonsuojelutaroituksiin. Vaihtomana tarvittavien alueiden arvo olisi lähivuosina 300 miljoonaa markkaa. Siitä omaisuudesta, joka kuuluu kansallisuusomaisuuteen, säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Pykälässä on haluttu korostaa Metsähallituksen luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita ja muita niitä vastaavia alueita koskevia vaikiintuneita toimintaperiaatteita, joiden mukaisesti alueita ei hoideta liikeloudellisin perustein eikä toiminnalle aseteta tuottovaatimusta. Näiden periaatteiden mukaisesti ei Metsähallituksen hallinnassa olevalle kansallisuusomaisuudelle myöskään liikelaitoksessa voida asettaa tuottovaatimusta eikä sitä tai sen arvonnokortuksia voida siirtää tuottovaatimuksen alaisena olevaan peruspääomaan. Pykälän sisältämä periaate olisi otettava huomioon myös Metsähallitukselle palvelu- ja toimintatavoitteita vahvistettaessa.

7 §. *Yhteiskunnallisten tehtävien rahoitus.* Laki ehdotuksen mukaiset luonnonsuojelutehtävät, työllisyyden hoitoon liittyvät tehtävät ja muut yhteiskunnalliset tehtävät mukaan lukien Metsähallituksen eri toimintoihin liittyvät viranomaistehtävät olisivat niin merkittäviä ja keskeinen osa Metsähallituksen tehtävistä, ettei näiden toimintojen rahoitusta voida turvata liikelaitoslain yleisperiaatteiden mukaisesti pelkästään talousarvioon otettavilla korvauksilla eikä Metsähallituksen liiketoiminnan tuotoilla. Tämän vuoksi ehdotetaan, että näistä tehtävistä luonnonsuojelutehtävät ja viranomaistehtävät sekä niiden vaatimat investointimenot rahoitetaan aina valtion talousarviossa erikseen osoitetuilla määrärahoilla.

Muiden yhteiskunnallisten tehtävien hoito voitaisiin ehdotuksen mukaan myös rahoittaa valtion talousarviossa erikseen osoitetulla määrärahalta. Yhteiskunnallisten tehtävien hoitoon voitaisiin myös käyttää viranomaistehtäviä lukuunottamatta liiketoiminnan tuottoa.

Ehdotus lähtee myös siitä, että työllisyyden hoitoon ja investointeihin olisi edelleen käytettävissä työllisyyslain mukaista rahoitusta.

8 §. *Lainanotto.* Liikelaitoslain 8 §:n 1 momentin mukaan Metsähallitus voi ottaa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on alle vuoden, ja toimitusluottoa. Saman pykälän 2 momentin mukaan Metsähallitukselle voidaan laitostohitaisessa laissa antaa oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa myös sellaista lainaa, jonka takaisinmaksuaika on yli vuoden. Ehdotuksen mukaan Metsähallitukselle myönnettäisiin sanotun pykälän mukainen oikeus pitkäaikaisen lainan ottamiseen.

Nopeasti kehittyvien hakkuu- ja kuljetusmenetelmien hoitamiseksi sekä toisaalta virkistyskäytön vaativien toimintojen järjestämiseksi yleisen edun vaatimalla tavalla ja liiketaloudellisesti kannattavasti voidaan ajoittain tarvita suurempaa investointitasoa, kuin pelkän tulo-rahoituksen puitteissa on mahdollista. Muita rahoituslähteitä kuin toimitusluottoa ja lyhytaikaista lainaa tarvitaan erityisesti silloin, kun investointitarvetta ei voida ennakoida riittävän ajoissa.

Pitkäaikaisen lainan ottaminen voi olla tarpeellista kone- ja laitehankintoja sekä muita pitkävaikutteisia menoja varten.

Liikelaitoslain 8 §:n mukaan lainanoton rajoista ja ehdoista antaa määräyksiä valtioneuvosto.

9 §. *Hinnoittelu.* Metsähallituksen palveluista ja suoritteista perittävät maksut hinnoiteltaisiin valtion liikelaitoslaissa säädetystä poikkeavalla tavalla. Pääsääntönä tosin olisi liikelaitoslain tapaan liiketaloudellinen hinnoittelu. Erityisesti se koskisi talousmetsien hoitoa ja käyttöä. Virkistyspalveluista normaalit kalastus- ja metsästysluvat, ohjelmalvelut ja muut niihin verrattavat palvelut hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein.

Luonnonsuojeluun, kalastukseen ja metsätykseen, retkeilyyn sekä muihin niihin rinnastettaviin yhteiskunnallisiin palvelutehtäviin liittyvät maksut voitaisiin määrätä liiketaloudellista hintaa alemmiksi tai ne voisivat olla kokonaan maksuttomia. Tämä olisi perusteltua paitsi paikallisen väestön etujen huomioonottamiseksi myös sen vuoksi, että Metsähallitus on laajoilla alueilla käytännössä monopoliassessa sanottujen palveluiden tuottajana.

Etenkin Lapin alueen väestölle kalastus-, metsästys-, polttopuu- ja maastoajoneuvo-oikeudet ovat tärkeitä. Lapin läänissä on selvästi eniten Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion maa- ja vesialueita. Samoin matkailuelin-

keinojen tulevaisuuden näkymät ovat yhdessä siihen, miten paikallinen väestö voi käyttää kohtuullisesti Metsähallituksen hallinnassa olevia maa- ja vesialueita. Sen varmistamiseksi, että myös liikelaitoksena toimiva Metsähallitus ottaisi huomioon paikallisen väestön tarpeet hallitsemiensa maa- ja vesialueiden käytöstä päättäessään, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Metsähallituksen yhteiskunnallisten palveluiden hintojen alentamisen tai maksuttomuuden erityisenä perusteena voisivat olla paikallisen väestön oikeudet, edut ja elinolot tai muu niihin rinnastettava syy.

Metsähallituksen julkisoikeudelliset suoritteet hinnoiteltaisiin lainkohdan mukaan maksuperustelain säännöksiä soveltaen. Näihin julkisoikeudellisiin suoritteisiin kuuluisivat lähinnä Metsähallituksen eri lakien perusteella tekemät hallintopäätökset. Maa- ja vesialueiden käyttöä koskevat päätökset esimerkiksi maastoliikennetarkoituksiin tai muuhun vastaavaan käyttöön eivät kuuluisi tässä lainkohdassa tarkoitettuihin julkisoikeudellisiin suoritteisiin. Maksuperustelain mukaan julkisoikeudelliset suoritteet voidaan hinnoitella omakustannusarvoa alemmiksi tai ne voivat olla kokonaan maksuttomia.

Mikäli Metsähallituksen palveluista perittäviä maksuja tässä pykälässä tarkoitettulla tavalla joko alennettaisiin tai ne olisivat kokonaan maksuttomia, otettaisiin tästä aiheutuva tulonmenetyks vähennettävänä tekijänä huomioon tulostavoitetta määrättäessä, jollei vähennyksen kattamiseksi osoiteta talousarviossa määrärahaa.

10 §. *Metsähallitusta koskevat maa- ja metsätalousministeriön ohjaustehtävät.* Liikelaitoslain 10 §:n mukaisesti eduskunta päättäisi Metsähallituksen keskeisistä palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö päättäisi tämän jälkeen Metsähallituksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista eduskunnan hyväksymissä rajoissa sekä tulostavoitteesta ja tarvittaessa sen osista. Ministeriö päättäisi myös Metsähallituksen talouden ja toiminnan vuotta pitempää ajanjaksoa koskevista tavoitteista. Tarkoituksena on, että maa- ja metsätalousministeriö voisi tarvittaessa täsmentää Metsähallitukselle asetettuja tavoitteita. Ehdotus merkitsee sitä, että liikelaitoslain 11 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan sekä 12 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvostolle kuuluva ratkaisu-

valta on liikelaitoslain 26 §:n mukaisesti siirretty maa- ja metsätalousministeriölle.

11 §. *Johtokunta.* Metsähallituksen hallituksen toimisi johtokunta.

Valtion liikelaitoslain perustelujen mukaan liikelaitoksen hallituksessa tulisi olla ministeriön edustaja. Koska Metsähallitus toimisi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla sekä lisäksi ympäristöministeriön ohjauksessa, on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että ainakin maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön edustajat kuuluisivat Metsähallituksen johtokuntaan. Alueelliset näkökohdat pyritään ottamaan huomioon johtokunnan kokoonpanosta päätettäessä.

Metsähallituksen johtokunnasta olisi voimassa, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa liikelaitoksen hallituksesta säädetään.

12 §. *Virkojen perustaminen ja lakkauttaminen sekä virkanimikkeiden muutokset.* Ehdotuksen mukaan Metsähallitukselle annettaisiin valtion liikelaitoslain 16 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla oikeus perustaa ja lakkauttaa Metsähallituksen muut virat kuin toimitusjohtajan virka sekä muuttaa virkojen nimet. Viranomais tehtäviä hoitavien yksiköiden päälliköiden virkojen osalta asiasta päättäisi kuitenkin asianomainen ministeriö.

13 §. *Neuvottelukunnat.* Itä- ja Pohjois-Suomessa Metsähallituksen hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden merkitys on aina ollut tärkeä paikallisen väestön elinkeinoille ja muulle toiminnalle. Tästä syystä pykälään ehdotetaan otettavaksi valtuutussäännös neuvottelukuntien asettamiseksi paikallisen väestön näkemysten esiintuomiseksi tulevaisuudessa Metsähallituksen päätöksenteossa. Neuvottelukunnat olisivat paikallisen väestön ja Metsähallituksen välisiä yhteistyöelimiä, joissa käsiteltäisiin Metsähallituksen hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden vaikutuksia paikallisen väestön elinympäristönä ja toimeentulon lähteenä. Neuvottelukunnista annettaisiin tarkemmat säännökset asetuksella.

14 §. *Valtion liikelaitoksista annetun lain soveltaminen.* Kuten jo edellä on eri yhteyksissä todettu, Metsähallitukseen sovellettaisiin liikelaitoslakia. Siinä on annettu säännökset valtion liikelaitosten toimintaa, taloutta, ulkoista ohjausta, hallintoa, henkilöstöä sekä rahatoimintaa ja tilinpäätöstä koskevista yleisistä periaatteista. Ehdotetulla lailla täydennetään liikelaitoslakia

ja annetaan Metsähallituksen erityisasemasta ja ominaispiirteistä johtuvia säännöksiä.

2. Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta on tarkoitus antaa asetuksella. Asetukseen sisällytettäisiin säännökset muun muassa viranomais tehtävistä, kansallisomaisuudesta, neuvottelukunnista, Metsähallituksen johtokunnasta ja toimitusjohtajasta sekä eräitä säännöksiä henkilöstöstä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

4. Säättämisyjärjestys

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momenttiin sisältyvän säännöksen säättämisyjärjestyksen osalta, kun otetaan huomioon perustuslainsäätämisyjärjestystä vaatineen valtion liikelaitoslain 10 §:n 1 momentin säännös, on tulkinnanvaraisuutta. Hallituksen käsityksen mukaan ehdotuksella ei laajennettaisi mainitussa liikelaitoslain kohdassa tarkoitettua palvelu- ja tulostavoitteen käsitettä eikä myöskään rajoitettaisi eduskunnalle kuuluvaa valtaa tavoitteiden hyväksymisen suhteen. Ehdotus voitaisiin siten käsitellä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Säättämisyjärjestystä koskeva tulkinnanvaraisuus koskee myös esityksen 6 §:n 2 momenttiin sisältyvää säännöstä suhteessa erityisesti liikelaitoslain 2 §:ään, 27 §:n 2 momenttiin sekä 10 §:n 1 momentin 3 kohtaan, joka näistä ainoana on edellyttänyt perustuslainsäätämisyjärjestystä. Hallituksen mielestä tälläkään säännöksellä ei rajoitettaisi mainitun liikelaitoslain kohdan mukaista eduskunnalle annettua valtaa hyväksyä Metsähallituksen peruspääoman korotus tai alentaminen, joten estettä sen säätämiseksi tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä ei olisi.

Edellä esitetyn perusteella hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Esitykseen ei hallituksen käsityksen mukaan sisälly muita säännöksiä, joiden säätämisyjärjestyksen suhteen olisi tulkinnanvaraisuutta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki Metsähallituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Hallinnollinen asema

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Luonnonsuojelua koskevista asioista Metsähallitus on ympäristöministeriön ohjauksessa.

2 §

Tehtävät

Metsähallitus hoitaa, käyttää ja suojelee kestävästi sekä tuloksellisesti hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta. Metsähallitus voi suorittaa myös muita vastaavia tehtäviä. Biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen tulee luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana ottaa riittävästi huomioon yhdessä metsien hoidolle, käytölle ja suojelelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Metsähallitus hoitaa luonnonsuojelulain (71/23) nojalla perustettuja luonnonsuojelun alueita koskevista ja muista säännöksissä sille annetut luonnonsuojelutehtävät sekä ne muut luonnonsuojelutehtävät, jotka sille osoitetaan palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitetta määrättäessä.

Metsähallitus hoitaa ne viranomaistehtävät, jotka sille on annettu

- 1) kalastuslaissa (286/82);
- 2) kolttalaissa (611/84);
- 3) luontaiselinkeinolaissa (610/84);
- 4) maastoliikennelaissa (670/91);
- 5) metsästyslaissa (615/93);
- 6) suojametsälaissa (196/22);
- 7) ulkoilulaissa (606/73); ja
- 8) vesilaissa (264/61);

sekä muut sille säädetyt tai määrättyt viranomaistehtävät.

Metsähallitus hoitaa lisäksi ne luonnon virkistyskäyttöön ja työllisyyden hoitoon liittyvät tehtävät sekä muut sen toimialaan liittyvät yhteiskunnalliset tehtävät, jotka sille annetaan palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitteita määrättäessä.

Asetuksella ja valtioneuvoston päätöksellä Metsähallitukselle voidaan antaa myös muita sille soveltuvia tehtäviä sekä asetuksella tar-

kempia säännöksiä tehtävien jakaantumisesta liikelaitos- tai viranomaistehtäviin.

3 §

Luonnonsuojelutehtävien ohjaus ja järjestely

Metsähallitus hoitaa luonnonsuojeluun liittyvät viranomais- ja muut tehtävät noudattaen niitä tavoitteita ja määrärahojen käytölle asetettuja ehtoja, jotka ympäristöministeriö eduskunnan hyväksymien palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden sekä talousarviossa myöntämien määrärahojen puitteissa asettaa.

Luonnonsuojelutehtävien hoitamista varten Metsähallituksessa on erillinen yksikkö, jonka päällikkö tai hänen määräämänsä, poiketen siitä, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa (627/87) säädetään liikelaitoksen hallituksen ja toimitusjohtajan toimivallasta, ratkaisee erityisesti 2 §:n 2 momentissa tarkoitettut Metsähallituksen päätettäväksi annetut luonnonsuojelua koskevat viranomaisasiat.

Metsähallituksen 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiassa tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

4 §

Viranomaistehtävien järjestely

Edellä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen viranomaistehtävien hoitamista varten Metsähallituksessa on erillinen yksikkö, jonka päällikkö tai hänen määräämänsä, poiketen siitä, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa säädetään liikelaitoksen hallituksen ja toimitusjohtajan toimivallasta, ratkaisee erityisesti 2 §:n 3 momentissa tarkoitettut Metsähallituksen päätettäväksi annetut viranomaisasiat.

Metsähallituksen 2 §:n 3 momentissa tarkoitettussa viranomaisasiassa tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä toimivaan maa-seutuelinkeinojen valituslautakuntaan siinä jär-

jestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

5 §

Palvelu- ja toimintatavoitteet

Metsähallituksen tulee huolehtia tuloksellisesti toimintaansa liittyvien tuotteiden ja palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä, ottaen huomioon asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeet.

Eduskunta hyväksyy vuosittain valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä muiden toimintatavoitteiden lisäksi tavoitteet siitä, missä määrin suojelualueita hankitaan Metsähallituksen hallinnasta luovutettavan kiinteän omaisuuden luovuttamisesta saatavilla tuloilla, ja siitä, missä määrin Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta voidaan käyttää vaihtomaina suojelualueiden hankintaan.

6 §

Metsähallituksen hallinnassa oleva kansallisomaisuus

Metsähallituksen hallinnassa olevaan kansallisomaisuuteen kuuluvat luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet ja muut niitä vastaavat alueet siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kansallisomaisuus kuuluu Metsähallituksen taseen muuhun omaan pääomaan. Kansallisomaisuudelle ei aseteta tuottovaatimusta eikä sitä eikä sen arvonkorotuksia saa siirtää peruspääomaan.

7 §

Yhteiskunnallisten tehtävien rahoitus

Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien hoito voidaan rahoittaa valtion talousarviossa erikseen osoitetuilla määrärahoilla taikka ottamalla tehtävien hoidosta aiheutuvat kustannukset huomioon vähentävänä tekijänä tulostavoitetta asetettaessa.

8 §

Lainanotto

Metsähallituksella on oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on vähintään vuosi.

9 §

Hinnoittelu

Metsähallituksen palvelut hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Luonnonsuojeluun, kalastukseen, metsästykseseen, retkeilyyn sekä muihin niihin rinnastettaviin yhteiskunnallisiin palveluihin liittyvät maksut voidaan erityisin perustein määrätä liiketaloudellista hintaa alemmiksi tai ne voivat olla kokonaan maksuttomia. Paikallisen väestön oikeudet, edut ja elinolot tai muu niihin rinnastettava syy on erityinen hinnan alentamisen tai maksuttomuuden peruste.

Asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista yhteiskunnallisista palveluista ja niiden maksullisuudesta.

Metsähallituksen julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut määrätään noudattaen, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään.

10 §

Metsähallitusta koskevat maa- ja metsätalousministeriön ohjaustehtävät

Eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion sekä Metsähallituksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelman maa- ja metsätalousministeriö päättää:

1) Metsähallituksen palvelu- ja muista toimintatavoitteista eduskunnan hyväksymissä rajoissa;

2) Metsähallituksen tulostavoitteesta ja tarvittaessa sen osista; sekä

3) Metsähallituksen talouden ja toiminnan vuotta pitempää ajanjaksoa koskevista tavoitteista.

11 §

Johtokunta

Metsähallituksen hallituksena on johtokunta, josta on voimassa, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa liikelaitoksen hallituksesta säädetään.

12 §

Virkojen perustaminen ja lakkauttaminen sekä virkanimikkeiden muutos

Toimitusjohtajan viran perustaa ja lakkauttaa valtioneuvosto ja se eritellään valtion talousarviossa. Muut Metsähallituksen virat perus-

taa ja lakkauttaa sekä niiden nimet muuttaa Metsähallitus lukuunottamatta 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen erillisten yksiköiden päälliköiden virkoja, joista päättää 3 §:ssä tarkoitetun yksikön päällikön viran osalta ympäristöministeriö, ja 4 §:ssä tarkoitetun yksikön päällikön viran osalta maa- ja metsätalousministeriö.

13 §

Neuvottelukunnat

Metsähallituksen hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden käyttöä koskevan päätöksenteon apuna paikallisen väestön aseman turvaamiseksi on lääni- tai aluekohtaisia neuvottelukuntia, joista säädetään tarkemmin asetuksella.

14 §

Valtion liikelaitoksista annetun lain soveltaminen

Metsähallitukseen sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

15 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Helsingissä 29 päivänä lokakuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1994.

Tällä lailla kumotaan metsähallituksesta 8 päivänä helmikuuta 1991 annettu laki (264/91).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

17 §

Siirtymäsäännökset

Metsähallitukselle kuuluvat oikeudet ja veloitteet sekä sille laissa ja asetuksessa säädetty tehtävät siirtyvät tämän lain mukaiselle Metsähallitukselle.

Metsähallituksen virat siirtyvät tämän lain mukaisen Metsähallituksen viroiksi, lukuun ottamatta pääjohtajan virkaa, joka lakkaa tämän lain tullessa voimaan.

Metsähallituksen virka- ja työsopimussuhteen henkilöstö siirtyy tämän lain mukaisen Metsähallituksen palvelukseen ja säilyttää aikaisempiin palvelussuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.

Metsähallitus hoitaa vuoden 1993 toimintaan kohdistuvat, metsähallitukselle tilivirastona kuuluneet tilinpitotehtävät.

Maa- ja metsätalousministeri *Martti Pura*